

Viite

Asia

Vologdan alueen metsätalous

Asiasanat VENÄJÄ, KESTÄVÄ METSÄTALOUS

Hoitaa UM ITÄ-22

Hoitaa UE MOS

Koordinoi

Tiedoksi

ITÄ-20; ITÄ-21; ITÄ-24; ITÄ-25

KTM; MET; METSÄHALLITUS; METSÄNTUTKIMUSLAITOS; METSÄTEOLLISUUS RY;
MMM/MEO; MTK; YM; YM/ALO; YM/KVY

Vologdan alue on todennäköisesti Venäjän alueista keskimäärin olosuhteiltaan Karjalan tasavallan jälkeen lähimpänä Suomea.

Alueen pinta-ala on 145 000 neliökilometriä, josta metsää on 101 000 neliökilometriä eli 70 % koko alueesta. Puuston kokonaistilavuus on 1 515 miljoonaa kuutiometriä. Erikoispiirre om maataloushallinnon alaisten organisaatioiden metsien suuri osuus noin 25 %.

Metsäalasta koivu- ja haapavaltaisia metsiä on yhteensä 44 %. Kuusen osuus on 31 % ja männyn 24 %. Uudistuskypsiä kuusikoiden määrä voimakkaasti vähentynyt 1960-luvulta lähtien. Voimakkaat uudistushakkuut kohdistuivat jo aikaisemmin mäntymetsiin.

Vuotuinen hakkuusuunnite on tasolla 20 miljoonaa kuutiometriä. Vuoden 2001 hakkuumäärän arvioidaan nousevan 9 milj. kuutiometriin.

Metsäteollisuusyrityksillä on ongelmia toiminnan kannattavuuden suhteen. Metsäsektorin kehittämissuunnitelma vuosille 2000-2005 on laadittu.

Vologdassa järjestettiin 4.-7.12.2001 yleisvenäläiset metsäteollisuuden ja metsätalouden messut, joihin osallistui parikymmentä suomalaista yritystä. Pääjärjestäjinä olivat federaation teollisuustiede- ja teknologiaministeriö sekä Vologdan oblastin hallinnon metsäkompleksin osasto. Messuihin kuului myös erilaisia kokouksia ja seminaareja, joista osallistuin luonnonvarakomitean järjestämään lyhyeen metsänuudistamisen seminaariin. Suomalaiset osanottajat tapasivat kuvernööri V.E. Pozkalevin ja muita alueen johtohenkilöitä. Tässä esitettävät tiedot perustuvat vierailulla käytyihin keskusteluihin sekä Vologdan metsähallinnon julkaisemaan kirjaan Korjakin, V.V. (et al.) (toim.). 1999. Lesa Vologdskoi zemli (Vologdan metsät). Legija, Vologda. 296 s.

Vologdan oblastin pinta-ala on 145 000 km² eli vajaa 40 % Suomesta. Pinta-alasta noin 70 % on metsää. Vologda on keski- ja eteläborealisine metsineen metsätalouden edellytysten suhteen Karjalan jälkeen olosuhteiltaan lähimpänä Suomea oleva federaation subjekti. Vuoden 1998 alussa Vologdan koko metsäala oli 10.1 milj. ha ja puuston kokonaistilavuus 1515 milj. m³. Tästä määrästä noin 75 % on metsähallinnon metsiä ja noin 25 % maatalousministeriön alaisten organisaatioiden metsiä. Näiden ns. maatalousmetsien suuri osuus on Vologdan erityispiirre verrattuna esim Karjalaan., Arkangeliin tai Komiin.

Seuraavassa esitettävät tiedot metsävaroista koskevat em. metsähallinnon metsiä, joista teollisuuden ja viennin puunhankinta pääosin tapahtuu. Metsähallinnon metsänpeittämä ala on 7,1 milj. ha ja puuston kokonaistilavuus 990 milj. m³ ja siitä uudistuskypsiä metsien osuus on 504 milj. m³. Metsäalasta teolliseen käyttöön varattujen III-ryhmän metsien osuus on 68 %, I-ryhmän suojametsien osuus 13 % ja II-ryhmän intensiivisen hoidon metsien osuus 19 %. Tärkeimpiä luonnonsuojelualueita ovat 45 000 ha:n suuruinen Darwinin luonnonpuisto ja 166 000 ha:n suuruinen kansallispuisto "Ruskij Sever".

Puulajeista suurin osuus on koivulla 36 % sitten seuraa kuusi 31 %, mänty 24 %, haapa 8 % ja lepät 1 %. Luontaisten tekijöiden lisäksi puulajisuhteisiin ovat vaikuttaneet metsäpalot ja hakkuut. Vuodesta 1949 vuoteen 1998 havupuiden osuus on pienentynyt 16 %-yksikköä. Varsinkin kuusikoiden uudistusaloista huomattava osa on muuttunut koivu- ja haapavaltaisiksi. Hyvien kasvupaikkojen (luokka II ja parempi) osuus metsäpinta-alasta on noin 40 % ja lehtipuumetsät peittävät siitä 2/3.

Metsien ikärakenne vaihtelee puulajeittain. Koska mäntymetsien käyttö alkoi ja varhain, on niissä kasvatusmetsien osuus nykyisin lähes 50 %. Koska 1960-luvulta lähtien havumetsien hakkuut ovat keskittyneet kuusikoihin on niissä taimikoiden osuus 40 %. Uudistuskypsiä kuusikoiden osuus on noin 35 %. Vuodesta 1961 vuoteen 1998 on uudistuskypsiä havumetsien osuus vähentynyt 34 %. Lehtipuumetsistä taimikoita on 26 %, kasvatusmetsiä 42 % ja uudistuskypsiä 32 %.

Vologdan metsien keskimääräiset tunnusluvut ovat: keski-ikä 63 v, keskitilavuus 137 m³, uudiskypsiä metsien keskitilavuus 205 m³ ja keskikasvu 2,4 m³/ha/v. Metsien kokonaiskasvu on noin 17 milj.m³vuodessa. Tässä ei kuitenkaan ole huomioitu luonnonpoistumaa. Pisarenko et al. (2001) mukaan bruttokasvu on 4.3 m³/ha/v, josta luonnonpoistuman osuus on 2.1 m³/ha/v eli 49 % ja nettokasvun osuudeksi jää 2.2 m³/ha/v. Sama tilanne vallitsee lähes kaikkialla Venäjän euroopanpuoleisessa osassa. Suuren vanhojen metsien osuuden ja kasvatushakkuiden puuttumisen vuoksi lähes puolet metsien tuotoksesta jää käyttämättä.

Hakkuusuunnite on ollut pitkään tasolla 13-16 milj.m³ vuodessa Keskusteluissa mainittiin luku 20 milj. m³ vuodessa oblastin kaikille metsille. Vuotuinen hakkuumäärä on ollut suurimmillaan 1970-luvulla noin 16 milj.m³ vuodessa. Rakennemuutosten takia se putosi 1990-luvulla alimmillaan 4,3 milj. m³:iin vuonna 1997. Siitä on noustu 6,5 milj.m³:iin vuonna 2000 ja vuodelle 2001 esitettiin arvio noin 9 milj.m³. Vaikka metsävarojen käyttö näyttää kokonaisuutena kestävältä ylitettiin III-ryhmän havumetsien suunnite jaksolla 1965-1989 40 % ja vastaavasti lehtipuumetsissä on suunnite selvästi alitettu.

Rakennemuutoksen myötä keskitetyt puunkorjuuorganisaatiot hajosivat ja syntyi uusia yksityisiä yrityksiä, joista suurimpia ovat "Tserepovetsles" korjuumäärä noin 1,2 milj. m³/v, "Vologdan metsäteollisuusyrittäjien yhtymän" jäsenyritykset noin 1 milj.m³/v, "Ustjugles" noin 0.3 milj.m³/v sekä muutamia suunnilleen sen suuruisia lespromhooseja. Nykyään oblastissa jalostetaan noin kolmasosa korjatusta puusta. Tavoitteena on nostaa jalostuksen osuus jo ensi vuonna yli 50% :iin. Sahatavaran tuotanto on ollut 0.5 milj.m³:n tasolla. Vaneri- ja levyteollisuuden tuotannolla on merkitystä mutta sekä selluloosa- että paperi teollisuuden tuotanto on ollut alle 50 000 tonnia/v.

Alueen hallinto on tiedostanut metsäsektorin kehittämisen merkityksen ja kehittämissuunnitelma vuosille 2000-2005 on laadittu.

Metsäteollisuusyrittäjien yhtymän toimitusjohtaja E.M. Tsvetkov piti yritystensä taloudellista tilaa huonona. Syinä ovat myytävän puun hinnan pysyminen ennallaan, kustannusten nousu (vuonna 2000 +22%; sähkö, kaasu, rahat) sekä hallinnon ja tuotannon organisoimien ongelmat. Päätaavoitteena onkin nyt kustannusten alentaminen. Toiminta keskittyy oblastin länsi- ja eteläosiin, koska pohjoisessa ja idässä ei ole edellytyksiä kannattavaan toimintaan. Yhtymän konekannasta yli puolet on hankittu leasing-rahoituksella. Pääosa kalustosta on venäläisiä runkomenetelmän koneita. Tavaralajimenetelmän osuus oli suurimmillaan vuonna 1997 150 000 m³ mutta käytettynä hankittujen läntisten kuormatraktoreiden ikäännyttyä osuus on pudonnut 50 000 m³:iin. Tsvetkovin mukaan tavaralajikorjuu läntisellä kalustolla on selvästi kalliimpaa kuin perinteisen menetelmän käyttö.

Puunkorjuuyrityksille oli vuokrattu vuonna 1998 metsää 2.8 milj. ha hakkuumahdollisuudella 4.7 milj. m³ vuodessa. Tsvetkovin johtaman yhtymän yritysten sopimuksista puolet on lyhytaikaisia 5 vuoden sopimuksia. Hän arvioi, että ensi vuonna kaikki sopimukset muutetaan 49-vuoden sopimuksiksi. Messujen luonnonvarakomitean osastolla oli jaettava tiedote, jonka mukaan juuri nyt metsävarantoa on tarjolla vuokrattavaksi 40 000 ha ja kokonaisuutena on vapaana 5.5 milj. ha 8 milj. m³:n hakkuumahdollisuudella. Samalla tiedotettiin huutokaupasta, jossa oli myynissä lähinnä haapavaltaisia leimikoita 35 000 m³. Keskimääräinen lähtöhinta koko puumäärälle oli noin 80 ruplaa/m³.

Luonnonvarakomitean järjestämässä metsänuudistamisen seminaarissa pääteemana oli taimituotanto. Vireillä on paakkutaimituotannon käynnistäminen suomalaisten yritysten tuella. Vuotuinen uudistusala on ollut suurimmillaan 1970-luvulla 85 000 ha. Pienimmillään se oli vuonna 1997 17 000 ha. Nyt on noustu noin 30 000 ha:n tasolle. Metsänviljelyä on tehty enimmillään 27 000 ha vuodessa. Nykyinen taso on noin 6 000 ha vuodessa. Vaikka luontainen uudistaminen hyödynnettäisiin maksimaalisesti on metsänviljelyn määrää lisättävä. Pohjoinen metsäntutkimuslaitos on esittänyt arvion, että uudistusala tulisi viljellä puolet.

Metsänhoidon koneita valmistavan yrityksen "Onezhets-tehinstrument" johtaja L.I. Kuzhmin esitteli yrityksensä tuotteita todeten, että kaikkia metsänuudistamisessa tarvittavia koneita on saatavissa. Keskustelussa sivuttiin varaosahuollon ongelmia. Läntisiä raivaussahoja vastaavia venäläisiä tuotteita ei ole saatavissa. Metsähallinnon rahoitusongelmat eivät mahdollista tarvittavien laitteiden hankintaa. Paikalliset asiantuntijat olivat kanssani samaa mieltä siitä, että taimikonhoidon tehostaminen on metsänhoidon ja koko metsätalouden tärkeimpiä kysymyksiä.

Oblastin hallinnon tuella on joitakin vuosia sitten perustettu Vologdan valtiolliseen maitotalousakatemiaan metsätalouden laitos. Varakuvernööri A. N. Plehanov kertoi, että nimenomaisena tarkoituksena on kouluttaa paikallisiin oloihin perehtyneitä metsäammattilaisia, jotka myös jäävät alueelle töihin.

Vologdan alueella on toteutettu suomalais-venäläisen Luoteis-Venäjän metsätalouden ja luonnon monimuotoisuuden kehittämissuunnitelman luonnonsuojeluhankkeita mutta ei metsähankkeita. Muutamat koko Luoteis-Venäjää koskevat metsähankkeet ulottuvat periaatteessa myös Vologdaan.

Johtopäätöksiä:

1. Vologdan oblastin metsävarat ovat runsaat ja ne mahdollistavat kestävä käytön puitteissa metsäsektorin tuotannon lisäämisen.
2. Oblastin hallinnon johto tiedostaa metsäsektorin kehittämisen merkityksen.

3. Metsien käyttö on suuntautunut liiaksi havumetsiin. Lehtipuumetsien käytön lisääminen suhteessa havupuihin on Vologdan metsätaloudelle ratkaisevan tärkeää.
4. Vaikka alueen omaa jalostusta lisättäisiin hyvinkin nopeasti säilyy mahdollisuus ja tarve varsinkin lehtipuutavaralajien vientiin hyvin pitkään.
5. Investointeja tarvitaan sekä teollisuuden että metsätalouden kehittämiseen. Metsätaloudessa tärkeimpiä kohteita ovat metsäteiden rakentaminen, puunkorjuukalusto ja metsänhoito.
6. Suuntauksena on pyrkimys käyttää mahdollisimman paljon venäläistä kalustoa, jota oli runsaasti esillä näilläkin messuilla. Käyttökelpoisia ratkaisuja saattaa syntyä venäläisen ja läntisen tekniikan yhdistämisestä, esim. läntisten hydraulikuormaajien ja kouraharvestereiden käyttö venäläisissä peruskoneissa.
7. Metsänhoidossa tärkein kohde on metsänviljelyn tarpeista huolimatta taimikonhoito. Raivaussahoin tehtävällä taimikonhoidolla vaikutetaan kustannustehokkaasti uuden puusukupolven tilaan.
8. Mäntymetsien kasvatushakkuisiin tulee panostaa, koska aikanaan voimakkaasti hakattujen männiköiden ikärakenne edellyttää sitä ja näin saadaan muutaman vuosikymmenen päästä arvokkaita päätehakkukohteita.
9. Varttuneita hyvien kasvupaikkojen lehtipuu- ja lehtipuu/kuusi-sekametsiä tulee käsitellä myös valintahakkuin havupuualikasvosten kehityksen edistämiseksi. Kaikki myönteistä luontaista kehitystä edistävät keinot on järkevää käyttää hyväksi.
10. Vaikka metsätaloutta tehostetaan voidaan biodiversiteetin säilyttämisen tavoitteet ja muiden käyttömuotojen tarpeet turvata helposti.
11. Puunkorjuuyritysten yritystalouden sekä operatiivisen toiminnan suunnittelua tulee kehittää.

LIITTEET

-